

Byggnadsminnesförklaring av Hagbyberga gård, Hagbyberga 4:1, Björkviks socken, Katrineholms kommun

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Hagbyberga gård i Björkviks socken har väckts av Södermanlands museum den 31 mars 1982.

Upprättat förslag till skyddsföreskrifter har godkänts av Eder den 29 juni 1983 och tillstyrkts under hand av riksantikvarieämbetet och den 17 augusti 1983 av byggnadsnämnden i Katrineholms kommun. Byggnadsnämnden har dock ansett att skyddsområdet bör minskas något.

Hagbyberga gård består av huvudbyggnad med flyglar, tepaviljong, fatbur samt bostads- och ekonomibygnader.

Hagbyberga var bebyggd som sätesgård redan på 1630-talet. Nuvarande karaktärsbyggnad uppfördes åren 1794-1807 av majoren, friherre Bengt Ribbing, medan gårdsflyglarna kvarstår från en äldre anläggning, uppförd under 1700-talets förra hälft. Karaktärsbyggnaden är timrad och reveterad i två våningar med hela tretton fönsteraxlar. Taket är ett valmat sadeltak, täckt av betongpannor. Såväl trädgårds- som gårdsfasad livas av en fem axlar bred frontonkrönt mittrisalit, smyckad av släta kolossalpilastrar.

På en höjd söder om mangården ligger en fatbur. Det är en kvadratisk byggnad, timrad och reveterad under pyramidtak, krönt av en lanternin. Fatburens knutlådor är utformade som rustricerade lisener. På lanterninens flöjel står årtalet 1795 och på den klocka som hänger i lanterninen läses inskriften: "Gloria in exelcis deo 1637". Fatburen uppfördes år 1795 av byggmästaren Petter Husberg.

Sydväst om mangården finns en f d tepaviljong, enligt traditionen tillkommen inför ett planerat besök av Gustaf III. Paviljongen består av en tvåvåning, kvadratisk "cella" bakom en halvrund kolonnad av släta kolossalkolonner.

Ytterligare åt väster återfinns en äldre ladugård och parallellt med denna en modern maskinhall, uppförd 1981 efter ritningar av den danske arkitekten Ib Nielsen.

I karaktärsbyggnadens huvudvåning finns en rad intressanta sengustavianska inredningar med polykroma Nyköpingskakelugnar och målade väggfält. De senare är i stor utsträckning restaurerade och delvis nymålade vid en omfattande renovering 1919-20. Den stora salongen i husets mitt och det intilliggande första för-maket rymmer en svit välbevarade franska panoramatapeter av hög kvalitet. I salongen finns dessutom dörröverstycken med plastiskt utförda festoner och empiretrymår med snidade överstycken samt en praktfull kannellerad kolonnkakelugn. Även i bottenvåningen finns rum med sengustavianska kakelugnar. Anmärkningsvärd är slutligen den stora vestibulen med kolonnburet tak och dekor från år 1920.

Hagbybergas förhållandevis enkla yttre, sannolikt format av byggmästaren Petter Husberg, bildar således ram åt en välbevarad interiör av anmärkningsvärd kvalitet, som röjer medverkan av en mera skolad hand. Mot mangårdens yttre enkelhet kontrasterar paviljongen och fatburen, originellt och fantasifullt utformade. Tillsammans utgör de en arkitekturensemble av stort kulturhistoriskt värde. Den strama karaktärsbyggnaden med sina rika interiörer vittnar lika väl som den enastående paviljongen och måleriska fatburen om egenarten hos gången tids byggnadsskick och är jämte den nyskapade maskinhallen att anse som synnerligen märkliga.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 1 § lagen den 9 december 1960 (nr 690, ändrad och omtryckt 1976 nr 440) om byggnadsminnen Hagbyberga herrgård med vissa tillhörande byggnader å Hagbyberga 4:1 i Björkviks socken som byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Hagbyberga huvudbyggnad med flyglar, paviljong och fatbur får ej rivas, flyttas eller till sitt yttre förändras. Ej heller maskinhallen får till sitt yttre förändras.
2. I huvudbyggnadens inre får rumsindelningen ej förändras och ingrepp i stomme eller äldre fast inredning ej företagas.
3. Huvudbyggnaden med flyglar, paviljong och fatbur skall vårdas och underhållas på sådant sätt, att deras kulturhistoriska värde ej förringas.
4. Området som på närslutna karta avgränsats med röd linje skall hållas i värdigt skick och får ej ytterligare bebyggas.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhållet av byggnaderna.

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter finnes nödvändig för att byggnaden skall vara till nytta eller om sådan ändring eljest kan anses påkallad av särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 3 § lagen om byggnadsminnen lämna tillstånd därtill.

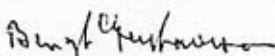
Länsstyrelsen erinrar om bestämmelserna i 53 § byggnadsstadgan att tomt skall hållas i vårdat skick och 50 § samma stadga att byggnad skall underhållas så att hållfastheten inte äventyras samt brandfara, sanitär olägenhet eller vanprydnad inte uppkommer.

Enligt 14 § lagen om byggnadsminnen gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

Besvär till kammarrätten i Stockholm (se bilaga).

Beslut i detta ärende har fattats av länsstyrelsens styrelse. Därvid har närvarit landshövding Bengt Gustavsson, ordförande, samt ledamöterna Bengt Danling, Jan-Erik Andersson, Karl-Axel Lundberg, Ingrid Ludvigsson, Arne Johansson, Sven Zetterström, Gunnar Andersson, Erik Arvidson, Bengt Lundin, Bror Svensson, Karl Vilhelm Blomquist, Gösta Cronholm och Sture Lindqvist.

I handläggningen har deltagit länsråd Ulf Thuresson, förste länsnotarie Eva Doyle, byrådirektör Carl-Gustaf Hagander och tf länsantikvarie Ralph Edenheim, föredragande.

Bengt Gustavsson

Ralph Edenheim

Bilaga
Kartkopia

Kopia till

Riksantikvarieämbetet + karta
Södermanlands museum + karta
Katrineholms kommun + karta
Planenheten
Länsantikvarien 2 ex + kopia av akten
Akten

STRAND

Skola

Kyrkoruin

Hagbyberga

30

Spök-acken

HAGBYBERGA 1' HAGBY 1'
LOTEN 1'

25